

Mentální postižení

Vzdělávání a podpora dospělých osob s mentálním postižením

PhDr. Lucie Procházková, Ph.D.

Video

Příběh dvojčat Denisy a Mariky

- Sledujte životní mezníky rodiny.
- Co podporuje, co ztěžuje?
- Pokuste se popsat Denisu a Mariku.

Mentální postižení

- snížené rozumové schopnosti
- dělení (dle WHO): lehká, středně těžká, těžká, hluboká mentální retardace
- dělení podle dosavadního života...

Vymezení cílové skupiny 1

- mají kognitivní omezení, někdy i omezení v jiných oblastech (např. motorika)
- navštěvovali speciální školy
- dokáží přečíst či napsat jednoduchý text
- znají hodnotu peněz, základní čísla, čas
- umí se dorozumět, jsou relativně samostatní
- dnes v chráněných dílnách, pomocné práce
- žijí u rodičů, sami nebo v institucích

Vymezení cílové skupiny 2

- silná omezení v oblasti učení
- schopnost vzdělávat se zpochybňována
- větší omezení ve verbální komunikaci
- přidružená postižení, onemocnění, odlišnosti v chování, symptomy hospitalismu
- školu navštěvovali jen někteří; prac. uplatnění nebylo
- dříve psychiatrické léčebny, ústavy

Vymezení cílové skupiny 3

- v dnešní době již starší lidé s postižením
- „institucionální biografie“
- poskytována jen základní péče
- zájmy a potřeby se značně liší od představ, životních cílů a přání (dnešních) osob v mladém a středním věku
- dnes ?

Dospělí lidé s mentálním postižením

- V literatuře o nich dříve nic, i nyní málo
 - lidé s mentálním postižením byli považováni za nevzdělavatelné
 - neuvažovalo se o začlenění do společnosti (práce, samostatné bydlení...)
 - lidé s mentálním postižením se dožívali nižšího věku než nyní
 - řada lidí s mentálním postižením nepřežila období nacismu
- Změny až od 80. let

Důvody změn

- Lidé s mentálním postižením ve všech věk. kategoriích
- **Práva lidí s mentálním postižením:** právo na důstojný život, na nevyčleňování, na sebeurčení, respekt a úcta k názorům druhých, uznání potřeb
- Nárůst množství **pomáhajících profesí, služeb a specifických metod práce**
- Přebírání příkladů ze zahraničí

Principy přístupu k dospělým lidem s mentálním postižením

- Vhodné oslovování
- Partnerský způsob jednání
- Dobrovolnost, možnost volby, sebeurčení
- Zaměření na subjekt, individualizace
- Integrativní princip celistvosti
- Vztah k realitě a učení na to zaměřené
- Časová kontinuita a pravidelnost
- Princip vývojovosti
- Neuropsychologický princip učení

(Theunissen, G. 2003)

Principy přístupu k dospělým lidem s mentálními postiženími 1/4

- Vhodné oslovování – **respektovat dospělost a věk**
„...akceptovat jako dospělé osobnosti s obzvlášť vyhraněnými zkušenostmi, přáními a potřebami...“ (Carroll, V. 2000)
- Partnerský způsob jednání
 - i přes určitá omezení třeba **akceptovat takové, jací jsou**, uznání a respektování jejich osobnosti
 - zapotřebí sociálně komunikativní kompetence, empatie, trpělivost, respekt, otevřenost, aktivní účast na prožívání druhých, opravdovost v jednání

Principy přístupu k dospělým lidem s mentálními postiženími 2/4

- **Dobrovolnost, možnost volby**, sebeurčení, spolurozhodování
 - běžný den, práce, další vzdělávání, volný čas...
- Zaměření na subjekt, individualizace
 - lidé s MP **nejsou objektem** opatření či péče
 - pestrost a rozmanitost nabídek

Principy přístupu k dospělým lidem s mentálními postiženími 3/4

- Integrativní princip celistvosti
 - tělesná-duševní-mentální **jednota** člověka
 - **rozmanitý a komplikovaný vztah** individua a jeho prostředí
- Vztah k realitě a učení na to zaměřené
 - zaměření na reálné životní situace jedince a z toho vyplývající potřeby a zkušenosti

Principy přístupu k dospělým lidem s mentálními postiženími 4/4

- Časová kontinuita a pravidelnost
 - obsahová souvislost vzdělávání, delší pauzy (prázdniny) mohou být problém, opakování
- Princip vývojovosti
 - i přesto, že jsou mentálně na úrovni dětí, **NELZE volit stejné přístupy**
- Neuropsychologický princip učení
 - vychází se ze základní schopnosti učení a vývoje i v dospělém věku

(Theunissen, G. 2003)

Vzdělávání, podpora – proč?

- Celková aktivizace jedince
- Zvýšení pocitu **vlastní hodnoty, sebedůvěry**, uvědomění vlastní identity, rozvoj osobnosti, schopnosti rozhodovat...
- Podpora psychické či fyzické pohody
- Prožívání **naplněné přítomnosti**
- Vytváření pozitivního sociálního chování
- Podpora **sebeurčení!**

Současná situace – bydlení

- s rodinou, rodiči, příbuznými
- v domově pro osoby se zdravotním postižením (DOZP)
- v chráněném bydlení
- samostatně?
- Transformace sociálních služeb

Příklad: [paní Helena](#), „A bude líp“

Barevné Domky Hajnice v Královéhradeckém kraji

Současná situace – práce, rozvíjení kompetencí

- volný trh práce
- chráněný trh práce
- sociálně terapeutické dílny
- stacionář
- bez zaměstnání (doma, v domově)

People First Movement

- založeno 1968 ve Švédsku
- „We want others to know that we are people first and our disabilities come second.“
- dnes – „People First“ a „the self-advocacy movement“ (sebeobhájci) se staly mezinárodním hnutím ve 43 zemích (ca. 17.000 členů)

Organizace

- Sdružení pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice (SPMP)
- Společnost DUHA – integrace osob s mentálním postižením (Praha)
- [Portus Praha](#) (Praha, Slapy nad Vltavou)
- Proutek (Kardašova Řečice) – [pořad Klíč](#)
- Máme otevřeno? (Praha)
- Modrý klíč (Praha)
- Diecézní charita Brno
- Diakonie ČCE
- Domov pro mne (Brno)
-

Doporučená literatura – rozvoj dovedností

Témata k prohloubení studia

- Sexualita lidí s mentálním postižením
 - [Petr Eisner](#)
 - [Článek](#)
- Přístup zaměřena na člověka – [M. Pörtner](#)
- Plánování zaměřené na člověka – [QUIP](#)
- [Deinstitucionalizace](#)
- Transformace sociálních služeb – [Manuál](#)
- Milan Cháb – [texty](#)
- Sebeobhájci – [SPMP](#)

[pan Ivan](#), „Domek v Nádražní ulici“
DOZP Slatiňany v Pardubickém kraji
